



Objem zvoka

Časopis TIM-a za polžev vsadek, Center za sluh in govor Maribor, Vinarska 6, Maribor



UVODNA BESEDA

Nada Hernja, Center za sluh in govor Maribor

Ta številka časopisa nastaja pred 3. slovenskim posvetom o rehabilitaciji oseb s polževim vsadkom. V tej topli jeseni pripravljamo srečanje vseh, ki jih zanimajo različni vidiki polževega vsadka. Povabiti vas želimo v Maribor, pod Pohorje. Veselilo bi nas, če bi se našega srečanja udeležili v čim večjem številu vsi, ki sodelujemo: starši in uporabniki, zdravniki, tehniki, defektologi, vzgojitelji, učitelji... Imamo skupne cilje, skupaj so naši cilji bližji!

Polžev vsadek	2
Govorni procesor NUCLEUS Freedom (Cochlear)	4
Preverjanje in ocenjevanje zna- nja - prilagoditve za gluhe in naglušne učence	5
Razumevanje govora v hrupu je naporno za vse	6
Poigrajmo se s svojimi otroki	8
Dodaten program 3. slovenske- ga posveta	9, 12
Program 3. slovenskega posve- ta	10
Umetnost učenja	13
Dejavniki ki vplivajo na razume- vanje pri otroku z izgubo sluha in predlogi za pomoč	14
Spodbujanje medhemisfernega sodelovanja s pomočjo ritmike	16
Mojca odgovarja...	17
ORL kongres - Donava 2006	18
Nucleus programming workshop	19

Informacije

Z vašimi vprašanji se lahko obrnete na
člane Tima za polžev vsadek Centra za
sluh in govor Maribor.

Tel: 02/228 53 40
02/228 53 46 (amb.)
02/228 53 44 (šola)

Fax: 02/228 53 63

E-mail:
nada.hernja@guest.arnes.si
alenka.werdonig@guest.arnes.si
diana.ropert@guest.arnes.si
sergeja.groegl1@guest.arnes.si
irena.furjan1@guest.arnes.si
milan.brumec@guest.arnes.si

Spletna stran:
<http://www.z-csg.mb.edus.si/>

Časopis izdaja Center za sluh in govor
Maribor,
Tim za polžev vsadek
Vinarska 6
2000 Maribor

Odgovorna urednica Nada Hernja

Lektorirala Tjaša Burja

Uredila in za tisk pripravila
Milan Brumec in
Irena Furjan Varžič

Časopis je brezplačen in izhaja v nakladi
500 izvodov.

Na leto izidejo 3 številke.

POLŽEV VSADEK

Milan Brumec, Center za sluh in govor Maribor

SLUH IN NJEGOVA IZGUBA

Zvok iz okolice potuje v uho,
kjer se spremeni v takšno obli-
ko, da ga naši možgani prepo-
znajo.

Zvočno valovanje iz okolice
potuje od zunanjega v srednje
uho, kjer povzroči nihanje bob-
niča. Preko slušnih koščic se
valovanje prenese do polža, v
katerem lasne celice pretvarja-
jo mehanske vibracije v šibke
električne impulze, ki jih slušni
živec prenese do možganov.
Ko je ta pot ovirana, slabše ali
nič ne slišimo. Kadar slišimo
slabše, smo naglušni in si
pomagamo s slušnimi aparati.
Če niti s slušnimi aparati ne
slišimo, smo gluhi. V tem pri-
meru nam morda lahko poma-
ga polžev vsadek.

KAJ JE POLŽEV VSADEK?

Polžev vsadek je elektronska
naprava, ki zvok iz okolice pre-
tvarja v električne impulze, ki
jih možgani lahko "razumejo".

Polžev vsadek je sestavljen iz
zunanjega in notranjega dela.

Zunanji deli polževega vsadka:

- mikrofoni: sprejema zvoke iz
okolice; nameščen je za uše-
som (na procesorju) ali na
oddajniku;
- procesor signalov: majhen
računalnik, ki signal iz mikrofo-
na spremeni v električne
impulze; vsi novejši modeli so
že zauheljni;
- oddajnik: plastičen obroč z
navitjem in magnetkom; pre-
nese signal iz procesorja
govora v sprejemnik (notranji
del).

Notranji del polževega vsadka:

- sprejemnik: sprejema signale
iz oddajnika in jih razporeja na
polje elektrod; vstavljen je pod
kožo za ušesom;
- polje elektrod: nameščene so
v polžu; preko njih se električni
impulzi prenesejo na slušni
živec.

ALI S POLŽEVIM VSADEKOM TAKOJ SLIŠIM?

Ne! Po operaciji, ta običajno
traja od 2 - 3 ure, ostane paci-
ent do enega tedna v bolnišni-
ci, dalje pa okreva doma. Veči-
na se v tem času počuti nor-
malno. Po približno mesecu dni
mu strokovnjaki na kliniki doda-
jo še zunanje dele polževega
vsadka, pri čemer je potrebna
prva nastavitev procesorja
govora glede na njegove indivi-
dualne potrebe. Nastavitev ni
enkratno dejanje. Na začetku
so nastavitve bolj pogoste, kas-
neje pa enkrat letno, oz. po
potrebi.

Napredek in uspeh sta odvisna
od mnogih dejavnikov, predv-
sem od tega ali je gluha oseba
že slišala, ali pa je gluha od roj-
stva. Na vsak način pa polžev
vsadek pomeni lažjo orientacijo
gluhe osebe in olajšano pot pri
učenju poslušanja in govora.

Sama vstavitve polževega
vsadka ni dovolj za uspešno
pridobivanje slušno-govornih
sposobnosti, zato uporabnike
usmerimo v rehabilitacijo.



LAHKO



EMMA C. :: stara 3 leta :: Implantacija Junija 2003 (levo), Januarja 2005 (desno)

.....jo naučim novih pesmi in jo gledam ko pleše
.....ji berem pravljice
.....jo poslušam, ko se pogovarja s prijatelji
.....ji zašepetam " Rada te imam "
.....verjamem, da bo postala kar si želi

LAHKO

GOVORNI PROCESOR NUCLEUS FREEDOM (Cochlear)

Erika Dolinšek, SALUS, Ljubljana, d.d.

Inovativna modularna oblika govornega procesorja Nucleus Freedom je prilagojena vsem starostim in življenjskim stilom, saj omogoča izbiro med zauheljnim in žepnim govornim procesorjem, ki ju zlahka zamenjamo v nekaj sekundah.

Zgornji del procesorja se imenuje procesna enota in predstavlja srce govornega procesorja, saj vsebuje zmogljiv računalnik, imenovan procesor digitalnega signala (ang. Digital Signal Processor - DSP). V bistvu gre za štiri računalnike, vgrajene na en mikročip. Samo Nucleus Freedom je dovolj računalniško zmogljiv, da lahko nudi inovacije, kot je SmartSound. Procesna enota ima tudi dovolj rezervne zmogljivosti, tako da bo lahko izkoristila prihodnje tehnološke inovacije, ko bodo na voljo.

Zauheljni upravljalnik se priključi na procesno enoto in je namenjen tistim, ki želijo zauheljno obliko procesorja v celoti. Ta mali upravljalnik vsebuje tri miniaturne baterije, ki oskrbujejo procesor in omogočajo, da je njegova oblika tanka in udobna, večina uporabnikov pa ga lahko uporablja cel dan brez menjave baterij. Deluje s pomočjo kontrol s pritisknimi gumbi, ki so enostavni za uporabo, obstaja pa tudi možnost vključitve zvočnega signala, ki ga lahko sliši le oseba, ki procesor uporablja - vsakokrat, ko pritisne na gumb. Z novim zaslonom LCD lahko preverimo nastavitve, ki so za boljši pregled prikazane na zaslonu. Poleg tega ima vgrajeno tudi funkcijo pomoči, ki samodejno zazna običajne težave. Na zaslonu se

prikaže enostavno sporočilo pomoči, ki nam pomaga, da ugotovimo, kaj je potrebno storiti za rešitev težave. Kontrole govornega procesorja zlahka zaklenemo in odklenemo, kar preprečuje, da bi po nesreči spremenili nastavitve. Zdravnik na našo željo lahko vklopi vgrajeno opozorilno lučko, ki omogoča staršem, da se prepričajo, če otrokov govorni procesor pravilno deluje. Revolucionarna novost govornega procesorja je njegova vodotesnost in odpornost proti prekomernemu potenju in vlagi. Zato je edini govorni procesor, ki nudi takšno svobodo tudi v vlažnih pogojih. Vgrajena tele tuljava omogoča enostavno uporabo telefona, saj je potreben le pritisk na gumb, da procesor jasno in glasno podpre telefonski signal. Tako ni več potrebno skrbeti za menjavo komponent.

Žepni upravljalnik enostavno priključimo na procesno enoto s priključnim čeveljčkom. Primeren je tako za otroke kot za odrasle. Ta upravljalnik vključuje vse lastnosti, ki odlikujejo učinkovitost zauheljnega upravljalnika, poleg tega pa ima še dodatne značilnosti, vključno s slišnim alarmom, ki ga na našo željo vključi zdravnik. Upravljalnik uporablja dve standardni bateriji AAA, izberemo pa lahko izvedbo za enkratno uporabo ali izvedbo, ki omogoča ponovno polnjenje. Podobno kot zauheljna je tudi žepna oblika vodotesna. Upravljalnik je izdelan iz trpežnih materialov, zato je idealen za pestri in živahni otroški svet. Udoben je za otroke in odrasle, vendar je zasno-

van še posebej za dojenčke in mlajše otroke, ki še ne morejo nositi zauheljne oblike procesorja. Pri nošenju upravljalnika na telesu se teža sestavnih delov, ki se nosijo za ušesom, občutno zmanjša. Tudi pri žepni obliki gumb upravljalnika lahko zaklenemo in tako preprečimo, da bi po nesreči spremenili nastavitve. Večji gumbi na žepnem upravljalniku omogočajo hitrejše in enostavnejše nastavljanje, z večjim zaslonom LCD pa lahko nastavitve pri spreminjanju bolje vidimo.

Za dojenčke in mlajše otroke je na voljo tudi posebno oblikovana torbica s pasovi, ki zadržijo žepni upravljalnik varno na mestu. Za odrasle je možnosti več, saj se upravljalnik lahko nosi na različnih mestih (npr. na pasu, v žepu ali pripet na obleko).

Obe obliki govornega procesorja podpirata tehnologijo Nucleus Freedom Smart Sound, ki omogoča izboljšano slišanje v najrazličnejših okoljih in situacijah. Vključuje Smart Sound Beam, Smart Sound ADRO in Smart Sound Whisper.

Za dodatne informacije obiščite spletno stran www.cochlear.com ali pa se obrnite na podjetje SALUS, Ljubljana, d.d., ki je zastopnik družbe Cochlear v Sloveniji (tel.: 01/5899172, e-mail: cochlear@salus.si).



Cochlear™

Hear now. And always

PREVERJANJE IN OCENJEVANJE ZNANJA – PRILAGODITVE ZA GLUHE IN NAGLUŠNE UČENCE

Alenka Werdonig, Center za sluh in govor Maribor

Prispevek je krajši povzetek delavnice, izvedene v okviru permanentnega izobraževanja učiteljic, ki poučujejo gluhe in naglušne otroke v osnovnošolskem programu s prilagojenim izvajanjem in dodatno strokovno pomočjo. Vključeni so tudi primeri iz prakse. Zahvaljujemo se vsem učiteljicam, ki so dovolile vpogled v pisne preizkuse znanja. Komentirali smo jih s stališča gluhega/naglušnega učenca in predlagali ustrezne prilagoditve.

V procesu poučevanja je preverjanje in ocenjevanje zadnja faza, v kateri učitelj pridobi povratno informacijo o stopnji in kvaliteti učenca posredovanega znanja. Učenci z okvaro sluha potrebujejo prilagoditve v celotnem procesu osvajanja znanja, zato je razumljivo, da tudi preverjanje in ocenjevanje potekata na prilagojen način.

Učenci z okvaro sluha se od svojih sošolcev razlikujejo:

- v razumevanju vprašanj, navodil,
- v obsegu slušne pozornosti,
- v skromnem besednem zakladu,
- v manjši spretnosti oblikovanja verbalnega (ustnega in/ali pisnega) odgovora,
- v razumljivosti izgovorjave,
- v manjšem obsegu pasivnega, s kulturo pogojenega znanja in izkušenj,
- v večji pozornosti na podrobnosti, neverbalno komunikacijo,
- v hitrejšem sklepanju iz situacije.

Prilagoditve pri preverjanju in ocenjevanju znanja so potrebne tako pri ustnem kot pisnem preverjanju in ocenjevanju znanja. Iz ocenjevanja so izvzete napake, ki jih učenec zaradi motnje ne more zaznati in se korigirati oz. znanja, ki so tako vezana na sposobnost poslušanja, da jih učenec ne more usvojiti. Ker so

učenci z okvaro sluha zelo različni v usvojenih spretnostih poslušanja, je nemogoče v splošnem opisati oz. določiti, katere so vsebine, ki jih ne zmorejo. To je potrebno opredeliti popolnoma individualno. Predlagamo, da se učitelj v primeru negotovosti obrne na učenčevega mobilnega terapevta.

Prilagoditve pri ustnem preverjanju in ocenjevanju znanja

Pri ustnem preverjanju in ocenjevanju znanja je potrebno poskrbeti za prilagoditve zaradi težav:

Težave v razumevanju vprašanja :

Do njih lahko pride zaradi nepoznavanja besede v vprašanju, zaradi napačne zaznave, zaradi napačnega sklepanja iz situacije.

Primer: učenec z okvaro sluha je pred tablo, dobil je vprašanje in začel odgovarjati. Učenec v prvi klopi je nekaj pripomnil in učitelj je rahlo odkimal, češ, naj bo tiho. Vprašani učenec ni zaznal sošolčevega vprašanja, opazil pa je učiteljevo odkimavanje in ga povezal s svojim odgovarjanjem. Prenehal je odgovarjati, ker je menil, da odgovarja napačno.

Primer: učitelj je vprašal: »Po kateri dolini teče Drava?« Učenec je zaradi slabe slušne diskriminacije razumel: »Po kateri dolini teče trava?«. Vprašanje mu je zvenelo nesmiselno in se

je zmedel.

Primer: učitelj je vprašal: »Kako prečkamo prehod za pešce?« Učenec ni razumel besede prečkamo, ker je poznal besedo gremo.

Kako pomagamo?

Opazujemo otrokovo vedenje, ko postavimo vprašanje. Če otrok deluje zmedeno, preverimo, ali je vprašanje razumel. Če odgovarja nekaj drugega, kot ste pričakovali, je morda narobe razumel. Naj vam pove, kaj ste vprašali. To naredite tako, da se ne bo počutil ogroženega, razumeti mora, da s tem preverjate vajino komunikacijo, ne njegovega znanja. Če niste prepričani, ali je razumel vse besede v vprašanju, vprašanje poenostavite ali uporabite druge besede. Navodilo, vprašanje skrajšamo, če ga učenec ni uspel poslušati v celoti. Pomaga, če napovemo temo, iz katere bomo postavili vprašanje. V primeru, da mora izbrati pravičen odgovor iz množice možnih odgovorov (npr. izbrati pravilen predlog), mu zožimo izbor na manjše število (npr. »Izberi, kaj je pravilno: Vaza jena, pri, v....mizi).

Težave v oblikovanju odgovora

Učenec z izgubo sluha ima skromen besedni zaklad, težje priključuje besede, s težavo izvaja para-

lelne procese (poslušša, razume, priklīče in oblikuje odgovor).

Kako pomagamo?

Počakajmo dovolj časa. Vprašanje mora učenec slišati, razumeti, priklicati in oblikovati odgovor. Vsaka od teh faz traja dalj časa kot pri otrocih brez okvare sluha. Zato naj bo čas, ko čakamo na odgovor, ustrezno dolg. Poskrbimo, da je vzdušje primerno, da sošolci niso nestrpni, neverbalna komunikacija (naša drža, obraz na izrazu) naj bo vzpodbudna, pozitivna. Če je takšne pogoje težko zagotoviti, naj ustno preverjanje poteka individualno, izven razreda. Sprejmimo otrokov verbalno »nespreten« odgovor, modelirajmo korektnega. S tem smo poskrbeli za nehoteno korekcijo. Ne pričakujmo, da bo otrok ponovil za nami. V primeru, da je napačno odgovoril, njegov odgovor ponovimo. Morda bo

sam odkril napako. Če ga ne razumemo, prosimo, da odgovor ponovi, zapiše, nariše, pokaže, ...

Težave s priklicem besed

Učenec z okvaro sluha sliši besede neprimerno manjkrat kakor njegovi sošolci. Ti se z besedami nehoteno spoznavajo vse svoje življenje, marsikatero besede so slišali, preden so lahko razumeli njihov pomen. Z učencem z okvaro sluha je drugače – on najprej spozna svet z drugimi čuti, šele potem, usmerjeno, dobi besede za predmete, dogodke, pojave. Zato se besede slabše vtisnejo v spomin in jih je tudi težje priklicati. Podobna je situacija, ki jo doživljamo vsi, kadar želimo govoriti v tujem jeziku, ki ga površno obvladamo. Vemo, da obstaja beseda, ni pa rečeno, da se je bomo v trenutni situaciji spomnili. Bolj je situacija čustveno napeta, manjša je mož-

nost priklica.

Kako pomagamo?

Učencu lahko pri priklicu pomagamo tako, da postavljamo podvprašanja, povemo prvo črko besede, ki se je skuša spomniti, ga vzpodbujamo, da pove s svojimi besedami oz. opiše, namesto ustnega odgovora naj na tablo napiše miselni vzorec/nariše miselno sliko.

Ustno preverjanje in ocenjevanje znanja naj bosta napovedana in časovno usklajena tako, da učenec ni preverjan in ocenjevan pri različnih predmetih v istem dnevu oz. prepogosto v istem tednu. Poteka naj v času, ko je učenec še spočit. Če se le da, raje preverjamo in ocenjujmo večkrat krajše enote, saj tako olajšamo priklic.

Prihodnjič: prilagoditve pri pisnem preverjanju in ocenjevanju znanja.

RAZUMEVANJE GOVORA V HRUPU JE NAPORNO ZA VSE

Nada Hernja, Center za sluh in govor Maribor

Mednarodne raziskave pričajo o veliki obremenjenosti otrok in učiteljev zaradi hrupa v šolskih prostorih. Učenje v glasnih, odmevajočih prostorih moti predvsem razumevanje govora.

Mednarodne raziskave pričajo o veliki obremenjenosti otrok in učiteljev zaradi hrupa v šolskih prostorih. Učenje v glasnih, odmevajočih prostorih moti predvsem razumevanje govora. Če je nivo hrupa previsok glede na govorni signal, se govorni glasovi zaradi hrupa maskirajo in informacija je slabše razumljiva. Enako velja za govorne signale, ki zaradi neugodnih prostorskih pogojev dosežejo poslušalca popačeni. To je predvsem takrat, ko je poslušalec precej dalje od

govornika v zelo odmevnem prostoru – kadar učenec sedi oddaljen od učitelja. Poslušalec je v teh pogojih zelo napet, zato se učenci hitro utrudijo. Posledic se zavemo, če pomislimo, kako velik pomen ima poslušanje pri pouku. Ocenjujejo, da 75 % pouka predstavlja poslušanje.

Toliko bolj so ugodni pogoji poslušanja pomembni za uporabnike slušnih pripomočkov.

Otroci, ki imajo slušni aparat ali polžev vsadek, so vključeni v vrt-

ce in šole. Mnogi od nas smo ob obiskih vrtcev in šol bili šokirani zaradi velikega hrupa in/ali prisotnega odmeva. Če upoštevamo, koliko ur dnevno so otroci v vrtcu ali šoli v neprimernih prostorih, bi se morali zamisliti. Pogoji, ki onemogočajo ugodno, optimalno poslušanje, se odražajo na vseh otrocih: težja je koncentracija, slabša slušna pozornost, večja utrujenost.

Včasih so učenci z motnjo sluha v prednosti, saj imajo pripomoček - FM sistem, ki jim omogoča

ugodno poslušanje. Pravico do njega iz naslova ZZZS pa imajo šele z vstopom v osnovno šolo. V času vključitve v vrtec je večina naglušnih in gluhih otrok prepuščena hrupu in odmevu v prostorih vrtca.

V predšolskem obdobju so pogoji poslušanja izjemno pomembni za vse otroke, saj razvijajo svoje jezikovne sposobnosti; gluhi in naglušni otroci pa se v tem obdobju marsikdaj prebijajo skozi razumevanje in oblikovanje osnovnega besedišča. Zato vsi predšolski otroci nujno potrebujejo optimalne prostorske pogoje, v katerih lahko spremljajo govor sproščeno in točno.

Otroci sami nam niso sposobni povedati, da jim je poslušanje težko, da ne razumejo vsega, da ne slišijo vsega dobro. Ne vedo še, da preslišijo glasove ali dele besed, da slišijo kakšno besedo popačeno...

Pa saj nam je današnje okolje vzgled: povsod hrup, glasba v trgovinah, gostilnah, govorjenje vsehprek! Vsi odrasli vemo, kako težko se sporazumevamo v hrupnem okolju. Večina doma utiša televizijo, kadar se pogovarja s članom družine. Spomnimo se, kako starejše osebe nezadovoljne zapuščajo zabavo, ker se ne morejo pogovarjati.

Pa vendar je hrup prisoten v večini prostorov, kjer je nujno poslušanje: v igralnicah, učilnicah, predavalnicah, športnih dvoranah, jedilnicah... V mnogih od njih se pojavlja tudi odmev.

V akustično neustreznih pogojih sam slušni pripomoček ne more izboljšati jasnosti in glasnosti zvoka. Lahko se zgodi, da je nivo govornega signala nižji od nivoja hrupa, čeprav je znano, da otroci z izgubo sluha potrebujejo govorni signal, ki je stalno glasnejši od hrupa.

Za otroke, učence, dijake, študente

z izgubo sluha mora biti učiteljev glas vsaj za 15 do 20dB glasnejši od hrupa. V praksi pa se dogaja, da je njegov glas le za 5dB glasnejši in poslušanje v takšnih pogojih je neprimerno. Nemalokrat meritve kažejo, da je nivo hrupa celo glasnejši od učitelja – spomnimo se hrupa v telovadnicah!

Govorni signal lahko poslabša tudi razdalja, saj se glasnost govora z razdaljo manjša. Vzgojiteljice in učitelji-ce so pri pouku večinoma pozorne na razdaljo in učenci s težavami sluha sedijo v prvih klopih. Kaj pa srednje šole in fakultete?

Odmev, ki ga slovar slovenskega knjižnega jezika definira kot podaljšanje zvoka zaradi odboja zvočnih valov, nastaja v vseh prostorih. V velikih, visokih prostorih z gladkimi stenami in steklenimi površinami je odmev moteč za vse.

Premalo poudarjamo, da v akustično neprimernih prostorih trpijo vsi: poslušalci in govorci, učenci in učitelji, študenti in predavatelji...

Bi si želeli spremeniti svoje učno/delovno okolje? Ni možno?

Kakšne so rešitve?

1. Eden izmed projektov za rešitev problema akustike prostorov je interdisciplinarni projekt Hörzentra Oldenburg (Nemčija). Raziskovalci so si postavili vprašanje: Kakšen učinek ima ureditev razreda na učni uspeh?

Uredili so dva prostora od 1. do 3. razreda. Meritve so izvedli pred in po posegu. Pred posegom so ugotovili večji odmev, zaradi katerega je bilo ovirano tudi razumevanje učencev.

Prostora so opremili s posebnimi akustičnimi oblogami za optimalno prostorsko akustiko, z dvojno

osvetlitvijo, tla so obložili s svetlo kavčukovo oblogo, stene pa pobarvali z barvami, ki umirjajo in sproščajo.

Ugotovili so, da so spremembe pomembno vplivale na vedenje in doživljanje učencev.

Ti učenci so izjavili, da se počutijo bolje, da med seboj govorijo tišje in da se med pogovorom ne naprezajo več, kar je mnogo bolj prijetno.

2. Poleg možnosti stenskih in talnih oblog, ki vpijajo zvok, pogoje za dobro poslušanje omogočimo z uporabo elektroakustičnih pripomočkov (npr. Soundfield sistemi).

Rezultati so po ureditvi akustičnih pogojev razredov enotni: zmanjša se napor ob poslušanju, zato je utrujenost manjša oz. nastopi kasneje in centralna predelava slišanih podatkov je boljša.

Ste se ob branju teh vrstic spomnili, kolikokrat slišite učitelje izjavljati, da je vsaka generacija bolj nemirna, da ima vse krajšo sposobnost koncentracije ...

Za zaključek: učenci s slušnim aparatom in polževim vsadkom potrebujejo FM sistem v celem obdobju vzgoje in izobraževanja: od dodelitve slušnih pripomočkov, do vrtca, osnovne in srednje šole, pa vse do fakultete.

Literatura

Martin Schaarschmidt: Klassenraum der Zukunft ist innovativ und kostengünstig

M. Klatte, M. Meis, C. Janott, C. Hilge, A. Schick: Zum Einfluss der Sprachverständlichkeit auf kognitive Leistungen: Eine Studie mit Grundschulkindern

POIGRAJMO SE S SVOJIMI OTROKI

Irena - Furjan Varžič, Center za sluh in govor Maribor

Do otrokovega desetega leta starosti se njegovi možgani razvijajo veliko hitreje kot kdaj koli kasneje. Teža možganov se v tem obdobju potroji in skoraj doseže težo odraslih. Raziskovalci ugotavljajo, da je zato zelo pomembno vzpodbujanje otrok skozi igro.

Do otrokovega desetega leta starosti se njegovi možgani razvijajo veliko hitreje kot kdaj koli kasneje. Teža možganov se v tem obdobju potroji in skoraj doseže težo odraslih. Raziskovalci ugotavljajo, da je zato zelo pomembno vzpodbujanje otrok skozi igro. S plesanjem, petjem, poskakovanjem, zibanjem, tipanjem, okušanjem, vohanjem ali drugim zanimivim početjem lahko v otrokovih možganih vzpodbudite nove povezave, nove spominske sledi, ki mu bodo pomagale skozi življenje. Pri tem pa lahko starši ali drugi, ki preživljajo svoj čas z otrokom, prav tako uživajo. Tukaj je nekaj namigov, ki jih lahko uporabite vse od drugega leta starosti, zanimivi pa so tudi še v šolskem obdobju.

ČE IMAŠ...

To igro se lahko igrate z enim ali več otroki. Ob njej se bodo naučili opazovati sebe in druge ter poimenovati dele telesa. Rečemo: »Če imaš obute copa-

te, dvigni roko.«

Lahko mu pomagamo z vprašanji: »Kaj imaš tu obuto?« - pokažemo na copate. Če ne zna dvigniti roke, mu pomagamo: »Tako se dvigne roka.«

Če je otrok starejši, dodamo še barve, velikosti... »Če imaš rdeče copate, počepni.«

ISKANJE V NARAVI

Pristen odnos z otrokom in pozitivna spodbuda dobro vplivata na njegov razvoj. Na lep sončen dan pojdite v naravo in se skupaj igrajte.

Vzemite vrečko ali škatlo in se odpravite v gozd. Otroku povejte, da boste opazovali in nabrali gozdne plodove.

Opišite mu, kakšen plod iščeta:

»Poiščiva majhen storž!«

Bodite domiselni in dobro opazujte male, velike, gladke, hrapave, okrogle, podolgovate, pikaste... plodove in jih tudi opisujte.

Nabrane predmete doma še enkrat tipajte in jih opišite. Z večjim otrokom jih lahko že tudi raz-

vrščate, npr. po velikosti ali pa sestavite kakšen izdelek.

PESMICA Z GIBANJEM

Pesnice so pravi zaklad. S to boste razvijali koordinacijo in poslušanje svojega otroka.

Otoku povejte pesmico.

Ko jo bo že nekajkrat slišal, naj namesto vas mijavka, laja in pozdravlja ter živali oponaša tudi z gibanjem.

Namesto dedka, lahko rečete otrokovo ime, dodate pa lahko še druge živali (ptico, ovco, konja...).

Kako biba pozdravi

(Mira Voglar)

Če mačka koga sreča, zamijavka:

(»Mjav, mjav, mjav.«)

Če kuža koga sreča, zalaja:

(»Hav, hav, hav.«)

Če dedek koga sreča, ga povpraša:

»Kam pa kam?«

Če biba koga sreča, ga pozdravi

(»Dober dan!«)



Tudi najmlajšim pomagam slišati!



SLUŠNI APARATI - WIDEX d.o.o., Ljubljana, Resljeva 32, tel.: 01/234 57 00, e-pošta: widex@widex.si, spletni naslov: www.widex.si



3. SLOVENSKI POSVET O REHABILITACIJI OSEB S POLŽEVIM VSADKOM z mednarodno udeležbo

DODATEN PROGRAM NAMENJEN PREDVSEM STARŠEM IN UPORABNIKOM ZANIMIV ZA VSE UDELEŽENCE

Petek, 10. novembra ob 16.30 uri

Dr. Herman Herka, psiholog iz Innsbrucka : Teoretični vidiki jezikovnega in komunikacijskega razvoja

Mag. Joanna Brachmaier, lingvistka iz Innsbrucka: Poslušanje je zabavno - veselje do poslušanja pripelje do odličnih rezultatov

Ole Falcke, strokovnjak za FM sisteme firme Phonak: FM sistem za uporabnike polževega vsadka

Viktoria McDonell, mama in strokovnjakinja iz Avstralije: Razvoj poslušanja in govora s polževim vsadkom – AV terapija

Starši, organizirani v društvu uporabnikov v Avstriji: Naše izkušnje s polževim vsadkom, potreba po organizaciji staršev

Aktivno bodo sodelovali starši in uporabniki s svojimi prispevki in video posnetki!

Mirjana Drumlič

Slišiš?« »Slišim!« »Razumeš?« »Razumem?«

Sem Mirjana Drumlič. Pred štirimi leti je moja mama tu predstavila mojo zgodbo.

Rodila sem se gluha, z majhnimi ostanki sluha. Dobila sem slušni aparat, s pomočjo katerega sem se učila poslušanja in govora pri strokovnjakih na Centru za sluh in govor Maribor. Tam sem končala osnovno šolo. Nato sem uspešno končala srednjo tekstilno šolo in maturirala. Imela sem srečo, saj imam mamo, ki me je ves čas spodbujala in priganjala. Po nekaj mesecih na borzi sem dobila službo v trgovini Tuš.

Valerija Prapotnik

NOV ZAČETEK

Bil je lep sončen četrtek 28. maja 1998, najlepši trenutek Valerijinega življenja, dan ko je ob 11 uri na svet prirojena majhna deklica, lepa, zdrava, pravi majhen diamant in rekli so ji Vida in še danes je Vida. V istem trenutku, ko je videla svojega otroka se je Valeriji svet spremenil, postala je mama. Vida je bila, majhen, miren, priden, potrpežljiv dojenček. Začetek novega življenja je prinesel srečo in veselje v mlado družino, a ne za dolgo. Pri Vidinih petih mesecih mladosti se smrtno ponesreči njen očka. Šok za mlado mamico, ostala je sama z Vido in za njo je bilo treba skrbeti.

Jelka in Simon Štor

NAŠA SAŠA JE GLUHA

Saša se je rodila kot prvi otrok v naši družini. Bila je zelo živahen, radoživ in vesel dojenček. Veliko se je sama igrala in zabavala. Ni je zmotil ali prestrašil zvok sesalnika ali katerega drugega gospodinjkega aparata. Ko se je bližal njen prvi rojstni dan, smo vsi pričakovali njene prve besede, ki jih žal ni bilo. Začeli smo sumiti, da je nekaj narobe, zato smo ji preizkušali sluh, a vsak poskus je bil neuspešen. Saša se ni odzvala na noben hrup, niti na glas avtomobilske troblje. Odločili smo se za pregled v ORL ambulantni.

Kušar Tatjana

URŠA IN NJEN POLŽEK

Sem mama 14-letne gluhe najstnice Urše in želim predstaviti svojo izkušnjo.

Urša se je rodila z okvaro sluha, kar so preiskave potrdile šele, ko je dopolnila eno leto.

Takoj po ugotovitvi okvare sluha so ji opravili potrebne meritve in preiskave ter zagotovili strokovno pomoč na domu. Urša je pri tej starosti že uporabljala prvi slušni aparat. Kot majhna deklica je bila sicer izredno živahna in zdrava in gluhoti zanj ni predstavljala posebne ovire. Še najbolj moteč je bil aparat in potrebno je bilo veliko volje in vztrajnosti, da se je privadila nanj.

Ana in Tomaž Soklič

KAJA V NAŠI DRUŽINI

Dolgo časa je minilo, da sem se končno odločila napisati zgodbo o naši Kaji. Težko je začeti, ker ne veš, kako ti bo zgodbo uspelo sestaviti in potem prenesti na papir. Kaja se je rodila kot tretji otrok v naši družini in vsi smo se je razveselili, še posebno starejši sestrici Karina in Monika. Bila je zelo radovedna, živahna, venomer polna energije, zato iz njenega vedenja sploh ni bilo razvidno, da bi bilo z njo kaj narobe.

Marjan in Mateja Glušič

TANJA JE VSE BOLJ USPEŠNA

Tanja je skoraj 11-letna deklica, ki ne sliši od rojstva. Preživela je dolgo obdobje preiskav, treh operacij in od takrat sliši s pomočjo polževega vsadka. Njena rehabilitacija se je začela že pred operacijo, saj je nekaj časa nosila »navadne« slušne aparate. Tudi doma smo ji pomagali s pomočjo raznega slikovnega materiala in z nebesedno govorico

Uroš Kovšca

ŽIVA in EVA

V tem kratkem prispevku, bi vam rad prikazal kako se Živa in Eva znajmeta oz. vključujeta v vsakodnevne aktivnosti kot so vrtec, domače okolje, dopust ter obisk pri logopedinji oz. surdopedagoginji. Prispevek ne bi bil nič posebnega, če deklici ne bi nosili slušnega aparata oz. polževega vsadka.

08:00 Registracija udeležencev

08:30 - 09:00 Otvoritev posveta

Pozdrav organizatorja posveta:

Tanja Majer, univ. dipl. psih., direktorica Centra za sluh in govor Maribor

Pozdravni govor udeležencem posveta:

dr. **Milan Zver**, minister za šolstvo in šport

Uvodni nagovor:

prof. dr. **Miha Žargi**, dr. med., višji svetnik, predstojnik Klinike za otorinolaringologijo in cervikofacialno kirurgijo Ljubljana

09:00 - 11:00

Moderatorja: Dulčić A, Hernja N

Hernja N: Mojih deset let polževega vsadka

Ribić Z, Krajnc M: Gdje je skrivena informacija u govoru?

Košir S: Polžev vsadek v zadnjih desetih letih

Lehnhardt M: Cochlear Implantation - Is Younger Better?

Spindler M, Korpar B, Hernja N: Kako uspešen je presejalni test v naši regiji

Marn B: Trogodišnje iskustvo u nacionalnom programu rane dijagnostike oštećenja sluha u Hrvatskoj

Battelino S, Žargi M, Repič Lampret B: Gluhost in genetika - naše izkušnje s preiskavo gena GJB2 za koneksin 26

Geczy B, Vatovec J, Butinar D: Rezultati meritev odzivov slušnega živca na električno draženje pred in med vstavitvijo polževega vsadka

Gros A, Vatovec J: Reoperacije po vstavitvi kohlearnega implanta

Božič M, Kastelic A, Vatovec J: Uporabnost rezultatov NRT meritev pri nastavljanju govornih procesorjev

Kovšca U: Živa in Eva

11:00 - 11:30 Odmor

11:30 - 13:00

Moderatorja: Gros A, Marn B

Paškvalin M: Verbotonalna metoda i kohlearna implantacija

Runjić N, Čelap M, Šoštarić Peklar M, Pansini R, Kondić L: Neurološka, fizijatrijska, psihološka i psihi-jatrijska dijagnostika djece s kohlearnim implantatom

Kurtagić I, Mujkanović E, Salkić N: Psiho - surdološki kriteriji za odabir djece za ugradnju kohlearnog implantata

Vlahović S, Šindija B: Prijeoperacijska i poslijeoperacijska dijagnostika za kohlearnu implantaciju

Hočevar Boltežar I, Vatovec J, Getzy B, Gros A, Battelino S, Lavrenčak B, Žargi M: Sprememba ura-vnavanja fonacije po vstavitvi polževega vsadka

Vranić Đ: Nazalnost u djece s kohlearnim implantatom

Vatovec J, Gros A, Getzy B: Rezultati rehabilitacije s polževim vsadkom pri prelingvalno gluhih odras-lih osobah

Drumlić M: »Slišiš?« »Slišim!« »Razumeš?« »Razumem?«

Kovačić D: Post - operativna rehabilitacija korisnika kohlearnog implantata verbotonalnom metodom - osobna zapažanja

13:00 - 14:15 Kosilo

14:15 - 14:30 Predstavitev posterjev

14:30 - 16:00

Moderatorja: Batić L, Košir S

Željan I: Program za zgodnjo pomoč družinam

Brecelj I: Analiza vprašalnika za zgodnje sporazumevanje

Furjan Varžič I: LittleEars vprašalnik za starše o razvoju poslušanja otrok

Globačnik B: Nekatere jezikovne značilnosti skupine učencev s polževim vsadkom in skupine gluhih učencev

Radić I, Bradarić Jončić S, Hrastinski I: Morphological skills in youth with cochlear implants

Skamlič N: Vloga glagola pri učenju jezika

Kladnik Stabej K: Rezultati vprašalnika o zmožnostih sporazumevanja gluhih otrok

Thurner E: New speech coding strategy supported by Maestro system

Soklič A, Soklič T: Kaja v naši družini

Glušič M, Glušič M: Tanja je vse bolj uspešna

16:00 - 16:30 Odmor

16:30 - 19:00 Delavnica za starše, uporabnike in strokovnjake

Herka H: Jezikovni in komunikacijski razvoj

Brachmaier J: Poslušanje je zabavno - veselje do poslušanja pripelje do odličnih rezultatov

Falcke O: FM sistem za uporabnike polževega vsadka

McDonell V: Razvoj poslušanja in govora s polževim vsadkom - AV terapija

Starši: Naše izkušnje s polževim vsadkom

19:30 Sprejem pri županu s kratkim kulturnim programom

Sobota 11. november 2006

08:30 - 09:15 Cochlear, Med-El: predstavitev novosti

09:15 - 11:00

Moderatorja: Kolenec F M, Turk Haskič A

Kušar T: Urša in njen polžek

Lesar B: Sposobnost poslušanja in razvoj jezika pri gluhih učencih

Petkova R: Rehabilitation and social integration in CI patients - problems and perspectives

Jurjević Grkinić I: Sluh i slušanje pacijenata s kohlearnim implantatom

Filipčič Mrak T, Turk Haskič A: Program centralno organizirane podpore v Centru za korekcijo sluha in govora v Portorožu

Gavrilović Z, Jukić B, Gregl A: Program rehabilitacije djece predškolskog uzrasta s kohlearnim implantatom

Bučar Jejčič I, Urbanc J, Medved M, Frančič V, Žerjal V, Stopar T: Skupinsko delo s predšolskimi integriranimi otroki v Centru za korekcijo sluha in govora Portorož

Dulčić A, Crnković V, Jurjević Grkinić I, Novak Keber M, Stanić-Ivanov M, Pintar V, Leskovar J, Valjak M, Jambrović J: Program rehabilitacije i integracije djece školske dobi s kohlearnim implantatom

Grögl S: Kako otroci s polževim vsadkom poslušajo in čutijo glasbo

Ozbič M: Razmišljanje o polževem vsadku

Werdonig A: Zakaj ne polžev vsadek

11:00 - 11:30 Odmor

11:30 - 13:10

Moderatorja: Globačnik B, Majer T

Prapotnik V: Nov začetek

Kolenec F: Dodatna strokovna pomoč - nova kakovost tudi za otroke s polževim vsadkom

Schmidt M: Kaj menijo o integraciji/inkluziji otrok z motnjo sluha učitelji, specialni pedagoginji in ravnatelja

Hernja N: Analiza vprašalnika o šolski uspešnosti gluhih učencev

Rajšek J: Hrup v šolskih prostorih

Frankol D: Strani jezici i rehabilitanti s kohlearnim implantatom

Krtalić D: Študija primera Veronike pri učenju tujega jezika angleščine

Tratnik C: V gimnazijo s polževim vsadkom

Graovac N: V gimnazijo s polževim vsadkom

Štor J, Štor S: Naša Saša je gluha

13:10 - 13:30 Zaključki posveta



Cochlear™

Hear now. And always

Prispevki bodo zanimivi tudi za vzgojitelje/ice in učetelje/ice.

Jerica Rajšek

HRUP V ŠOLSKIH PROSTORIH

Pravilnik o gradnji šolskih prostorov med drugim določa, kako naj dobo prostori zgrajeni, da je prehod zvoka med prostori in iz okolice minimalen. Ne more pa upoštevati dejstva, da so v šolskih prostorih tudi učenci in učitelji, ki so prav tako vir hrupa.

Hrup v vzgojno-izobraževalnih ustanovah je sestavni del procesa Ker so učenci in učitelji izpostavljeni različnim ravnam hrupa, sem se odločila, da raziščem dejansko stanje v šolskih prostorih in jih primerjam s pravilniki in uredbami.

Nives Skamlič, OŠ Destrnik – Trnovska vas VLOGA GLAGOLA PRI UČENJU JEZIKA

Če primerjamo jezik otroka s polževim vsadkom (PV) z jezikom sliščega otroka, takoj opazimo specifične jezikovne pomanjkljivosti otroka s PV. Podrobnejša analiza prizadetosti posameznih besednih vrst v otrokovem ekspresivnem govoru pokaže, da na (ne)razumljivost otrokove verbalne produkcije v veliki meri vpliva glagol. Glagol otrok pogosto omitira, substituirajo z drugimi besednimi vrstami (najpogosteje samostalniki), ali ga uporablja v distorzirani obliki. Zakaj je temu tako? Prvi razlog leži v vlogi, ki jo ima glagol v govoru in jeziku, drugi v sami tehnologiji slišanja/poslušanja s PV ter tretji v načinu jezikovnega učenja pri otrocih s PV. Če razumemo način poslušanja otroka s PV ter poznamo vlogo glagola v jeziku, lahko oblikujemo tak način jezikovnega treninga, ki bo otroku omogočal optimalno učenje te besedne vrste.

Cvetka Tratnik, Nataša Graovac, Gimnazija Jurija Vege Idrija

V GIMNAZIJO S POLŽEVIM VSADKOM

V šolskem letu 2005/06 smo v 1. letnik programa gimnazija sprejeli dijaka s posebnimi potrebami, ki je bil z odločbo opredeljen kot otrok s popolno izgubo sluha in otrok z lažjimi govorno-jezikovnimi motnjami. Komisija Centra za sluh in govor Maribor nas je že pred tem obvestila, da usmerjajo k nam otroka, pri katerem je šlo za praktično gluhosto, ki je bila leta 2001 korigirana s kohlearnim implantom, s katerim je dijak sposoben zaznati zvoke iz okolja in razumevati govor. V tem referatu poskušava predstaviti primer vključevanja tega dijaka. V uvodu najprej pojasniva nekaj pomembnih pojmov, nato pa sledijo analiza ankete, izvedene med učitelji, ankete, izvedene med dijaki in vprašalnika, ki ga je izpolnil dijak.

Deborah Krtalič, OŠ Borisa Kidriča - Kidričevo ŠTUDIJA PRIMERA VERONIKE PRI UČENJU TUJE- GA JEZIKA ANGLEŠČINE

V študiji primera prikazujem moje dosedanje pedagoške izkušnje pri pouku tujega jezika angleščine z gluho učenko Veronika s polževim vsadkom.

Le-te sem pridobila s praktičnim delom, z izkustvenim učenjem in s senzibiliziranim (čutečim) pristopom z učenko s posebnimi potrebami.

Predstavljam prilagojene načine poučevanja in učenja, upoštevajoč njene specifične potrebe:

Dr. Majda Schmidt Pedagoška fakulteta, Univerza V Mariboru

KAJ MENIJO O INTEGRACIJI/INKLUZIJI OTROK Z MOTNJO SLUHA UČITELJI, SPECIALNI PEDAGOGI- NJI IN RAVNATELJA

V prispevku prikazujemo primer zaznavanja integracije/inkluzije treh otrok z motnjo sluha, ki je potekala v okviru projekta Integracija gluhih in naglušnih otrok med slišče vrstnike v osnovno šolo. Projekt je nastal ob sodelovanju redne osnovne šole in Centra za sluh in govor ter ga je podprlo Ministrstvo za šolstvo in šport republike Slovenije. Osnovna šola, ki je sodelovala pri projektu pred tem še ni imela izkušenj pri delu z otroki z motnjo sluha, čeprav se je srečevala z učenci, ki imajo lažje izražene težave (specifične učne težave, lažje čustvene in vedenjske težave, gibalne motnje). Center za sluh in govor, ki je dal pobudo za projekt, se že več let dejavno vključuje v integracijo/inkluzijo.

Zdenka Gavrilović, Branka Jukić, Poliklinika suvav Zagreb

VERBOTONALNI MODEL

PROGRAM ZA PREDŠKOLSKU DJECU S UMJET- NOM PUŽNICOM

KOMPLEKSNI REHABILITACIJSKO-EDUKACIJSKI PROGRAM - VERBOTONALNI MODEL

Verbotonalni model programa predšolskega odgoja i obrazovanja djece oštećena sluha i/ili govora predstavlja kompleksnost odgoja, obrazovanja i rehabilitacije, a njegova realizacija je karakterizirana interdisciplinarnim stručnim pristupom.

Dr. Franci M. KOLENEC, Zavod RS za šolstvo Ljub- ljana

DODATNA STROKOVNA POMOČ - NOVA KAKO- VOST TUDI ZA OTROKE S POLŽKOVIM VSADKOM

Zakon o osnovni šoli, Zakon o poklicnem in strokovnem izobraževanju, Zakon o gimnazijah in Zakon o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami določata načine in oblike izvajanja vzgoje in izobraževanja za otroke, učence in dijake (v nadaljevanju: otrok) s posebnimi potrebami med katere vključujemo tudi otroke, s polžkovim vsadkom.

ORGANIZATOR 3. slovenskega posveta o rehabilita- ciji oseb s polževim vsadkom:

Center za sluh in govor Maribor
Vinarska ulica 006, SI 2000 Maribor
Tel: +386 (0)2 228 53 40
Fax: +386 (0)2 228 53 63

E-mail: aleksandra.markus@guest.arnes.si
Splet: <http://www.z-csg.mb.edus.si/posvet/>

KRAJ POSVETA

Kongresni center Habakuk, Maribor, Slovenija



UMETNOST UČENJA

Diana Ropert, Center za sluh in govor Maribor

(Nadaljevanje članka Učiti se, učiti in zopet učiti... iz prejšnje številke)

Učenja se moramo lotiti samozavestno, z občutkom, da bomo uspešni.

To nam omogočajo pretekle izkušnje, pridobljene pri učenju. Več imamo pozitivnih izkušenj, več uspehov, večja je naša samozavest, da bomo zmogli, boljši so naši uspehi pri učenju. Pomnjenje je pomemben del učenja.

V spominu nam ostane:

- 20 odstotkov tega kar preberemo,
- 30 odstotkov tega kar slišimo,
- 40 odstotkov tega kar vidimo,
- 50 odstotkov tega kar povemo,
- 60 odstotkov tega kar storimo in
- 90 odstotkov tega kar hkrati VIDIMO, SLIŠIMO, POVEMO in STORIMO!

Torej kako naj se učimo, da združimo vid, sluh, govor in telesno aktivnost?

Učinkovito učenje mora obsegati šest korakov: pripravo na učenje, sprejemanje in prilagajanje informacij, preučevanje vsebine, pomnjenje ključnih dejstev, »pokažite, da znate« in presojo postopka učenja. Pa pogledjmo vsak korak posebej.

Prvi korak – Duševna priprava

Če želite biti uspešni, morate biti **motivirani**. Npr. kakšno korist boste imeli od tega, če se naučite učiti? Razmislite: če izboljšam svojo sposobnost učenja, bom lahko..... Še nekaj razlogov, da se naučite učiti. Znanje človeštva se vsaki dve ali tri leta podvoji. Svet je danes občutno drugačen, kot je bil le eno generacijo nazaj. Napovedujejo, da se bodo trije poklici od štirih povsem spre-

menili. Zaradi tega moramo biti torej prilagodljivi. Znati se moramo hitro učiti. Kvalitetno učenje pripomore k poklicni uspešnosti. Informacije hitro zastarijo. Če se naučite učiti se, boste pridobili najpomembnejšo življenjsko veščino. Ko se učenci naučijo učiti, postanejo v šoli uspešnejši in njihovo življenje postane lažje. Naučite svoje otroke učiti se. Poskusite jih motivirati za učenje. Vi jih najbolje poznate, veste, kaj jim veliko pomeni.

Duševno razpoloženje odločilno vpliva na naš prihodnji uspeh. Henry Ford je dejal: »Če ste prepričani, da zmorete kot tudi da ne zmorete, obakrat imate prav.« Pred učenjem se moramo **sprostiti**.

Ko smo napeti, naši možgani slabše delujejo. V nekaterih skrajnih primerih lahko napetost in strah povzročata popolno miselno praznino. Tedaj nekajkrat globoko vdihnite ter zavestno sprostite čeljust in vratne mišice. Zelo pomembno je, da se



znate sprostiti in oblikovati jasno sliko o uspehu.

Če čutite, da je otroka strah pred učenjem (npr. zaradi testa naslednji dan), ga skušajte najprej sprostiti. Skupaj lahko gresta na krajši sprehod ali tek. Dajte otroku možnost, da pove, česa ga je strah.

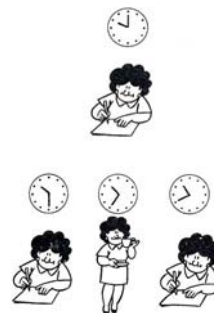
Predstava o uspehu je zelo močna spodbuda za učenje. V mislih si predstavljajte, kako se samozavestno lotevate prihodnje nalo-

ge, občutite ponos, ker veste da ste nalogi kos, »slišite« odobravajoče komentarje drugih ljudi. Pomagajte svojemu otroku do teh predstav.



Med učenjem delajte premore. Pri večini ljudi je zbranost kratkotrajna. Po približno tridesetih minutah nam začne pozornost upadati. Tega si ne ženite preveč k srcu, ampak to upoštevajte. Otroku pomagajte planirati odmore med učenjem.

Raziskave kažejo, da si največ zapomnimo na začetku in koncu učne enote. Dolgotrajno učenje brez predaha ima le en začetek in en konec. Če učni proces razdelimo na štiri krajše enote, ki trajajo po pol ure, pridobimo osem začetkov in koncev. Tako izboljšate svojo zbranost. Če vsako pol ure trajajočo učno enoto začnete s kratko obnovo prejšnje snovi, ste se že začeli učinkovito učiti.



Se nadaljuje...

DEJAVNIKI, KI VPLIVAJO NA RAZUMEVANJE PRI OTROKU Z IZGUBO SLUHA IN PREDLOGI ZA POMOČ

Alenka Werdonig, Center za sluh in govor Maribor

POGOJI POSLUŠANJA

Ko komuniciramo z nekom, ki se je šele pričel učiti poslušati, poskrbimo, da so pogoji poslušanja čim boljši, nato jih postopoma otežujemo. Najprej uporabljamo kratke stavke in poudarjamo ključne besede. Če otrok ne razume verbalne informacije, mu pomagamo pri razumevanju tako, da npr. usmerimo pogled, pokažemo na predmet ali uporabimo kretnjo. Ko že razume, ponovimo prvotno verbalno podano informacijo, da utrdimo slušno predstavo. Uporabljajmo besede in stavke, ki se razlikujejo v vokalih in ritmu, da bo otrok najprej vadil poslušanje informacij, ki različno zvenijo, preden bo sposoben razlikovati minimalne razlike, kot so npr. besede, ki se rimajo.

HITROST GOVORA IN STOPNJA AKUSTIČNEGA POUČANJA

Ko govorimo otroku z okvaro sluha, moramo včasih malo upočasniti govor in bolj jasno artikulirati. Če bolj očitno uporabimo ritem, to pomaga pri razumevanju; veliko težje je razumeti nekoga, ki govori monotono ali monolito. Jasen govor z veliko variacijami in melodije pomaga pri razumevanju.

DOLŽINA SPOROČILA

Ko otrok obvlada šele nižji nivo jezika, morajo biti stavki kratki, poenostavljeni in se večkrat ponoviti, da jih lahko razume. Ko napreduje, moramo zvišati zahtevnost poslušanja. Najbolje je, da verbalna sporočila oblikujemo tako, da so za en nivo nad otro-

kovim receptivnim govorom.

POLOŽAJ KLJUČNIH BESED

Včasih bo v pomoč, če bomo poudarili pomembne besede tako, da jih bomo postavili na konec stavka. Npr.: »Pojdi si po ščetko!« »Kje je tvoja ščetka?« ali pa tako, da eno besedo odstranimo, da poudarimo drugo: »Knjiga je na mizi, na...na mizi.« kasneje naj bodo znane besede v sredini stavka.

NAVAJENOST NA SOGOVORNIKOV GLAS

Ko otrok zamenja vzgojiteljico ali učiteljico, traja nekaj časa, da se privadi na poslušanje zaradi sprememb v naglasu, različnega poudarjanja ali sploh načina govorjenja. Otroku lahko vadi pogovor s tistimi člani družine, ki ga ne razumejo tako dobro, da se navadi na podobne situacije, ki ga čakajo v življenju. Kadar otroka testira nekdo, ki mu je nov, mora le-ta z njim nekaj časa neformalno klepetati, da se otrok navadi na njegov glas, sicer lahko to vpliva na rezultat.

POZNAVANJE OTROKOVEGA BESEDNEGA ZAKLADA

Večino vsega, kar se sliši otroku nauči, se nauči s poslušanjem govorjenja drugih ljudi (mimogrede). Še posebej to velja za njegovo poznavanje socialnega jezika in uporabe le-tega. Ker gluhi otroci z oddaljenostjo vse manj slišijo in ker je poslušanje mimogrede zahtevna oblika poslušanja, mnogi otroci z izgubo sluha težje pasivno pridobivajo besedni zaklad in jezik. Nove besede in slovnične strukture

moramo poudariti in aktivno ojačati v situaciji ena na ena. Ker se gluhi in naglušni otroci težje pasivno učijo in ker so pričeli kasneje kot vrstniki poslušati jezik, bodo imeli omejen besedni zaklad in jezik. Njihovemu razumevanju bo pripomoglo, če navodila, razlago, vprašanja ponovimo z bolj preprostimi besedami. Nujno je tudi predučenje novih vsebin, glasov, slovničnih pravil in besed. Napredujte od znanega k neznanemu, povežite znane besede z novimi sinonimi.

OTROKOVA SPOSOBNOST AVDITIVNEGA SKLEPANJA

Avditivna sposobnost je otrokova sposobnost zapolnjevanja manjkajočih (preslišanih) delčkov stavka ali sporočila. Če otrok ne pozna tematike, mu je težje zapolniti vrzeli, ki jih je preslišal. Otroci, ki začenjajo razvijati jezik, nimajo izkušenj oz. takega poznavanja jezika kot odrasli, ki lahko avditivno sklepamo. To je višja spretnost, ki temelji na otrokovem jeziku, besednem zakladu in izkušnjah. Tudi hrup je pomemben faktor. Večji kot je nivo hrupa, večji del sporočila bo manjkal in večji bo izziv pri vajah avditivnega sklepanja.

OTROKOVO SAMOZAUPANJE PRI DELU Z VSEBINAMI IN V SITUACIJAH

Bolj kot bo otrok zaupal samemu sebi (in to bo z razvojem govora in jezika), bolj bo znal sam prositi za ponovitev ali razjasnitev in znal tudi povedati, da potrebuje izboljšanje pogojev za poslušanje. Da se izognejo izstopanju, se

otroci lahko pretvarjajo, da »slišijo«, kar je verjetno res, vendar pogosto ne slišijo dovolj dobro, da bi razumeli, kaj je bilo rečeno, še posebej če poslušajo manj znane besede ali vsebine. Vprašamo ga lahko tako, da bo moral odgovoriti s čem več kot le z da ali ne, da ugotovimo, ali zares razume. Prav tako ga vzpodbujajmo, da sam pove, ali so pogoji poslušanja slabi in/ali da prosi za razjasnitev pojmov. Predučenje in možnosti za pozitivne interakcije bodo povečali otrokovo samozaupanje, da je res razumel. Otroku bodo pomagali zapiski, izpiski, predhodni zapisi, video materiali oz. drugi vizualni materiali, karkoli, kar lahko uporabite, da bo lahko sodeloval pri pouku.

ŠE NEKAJ NASVETOV ZA ZAČETNE POSLUŠALCE

Otroka sprejmite takega, kot je. Ne bodite obremenjeni ali zaskrbljeni. Otrok bo vašo stisko začutil skozi neverbalno govorico. Vaš odnos do njega naj bo tak kot do drugih otrok.

Poskrbite, da bo stalno nosil PV ali SA.

Kontrolirajte, ali aparati brezhibno delujejo.

Zmanjšajte hrup iz ozadja (izklopite radio, manj hrupna učilnica, računalnik, telefon,... imejte dogovorjen znak za utišanje drugih otrok).

Ne izogibajte se petja in glasbe, zelo sta koristna, otroci se ju bodo udeleževali po svojih zmogljivostih.

Besede izgovarjajte jasno, z veliko melodije, v stavkih. Bodite blizu otroka.

Usmerjajte otroke na poslušanje, pritegnite pozornost na poslušanje raznih zvokov, uporabljajte besede: slišal, poslušajmo, pokažimo na ušesa.

Poudarjajte zvočne signale pred vidnimi (»Najprej povej besedo, šele potem pokaži, kaj imaš v

roki.«).

Glasno berite, med branjem pa vzdržujte očesni kontakt z otroki. Imenujte predmete v okolju, ki jih vsakodnevno uporabljate (»Vzemimo serviete, razdelimo žlice, kje so lončki...«).

Primerjajte velikosti, oblike, barve, vonj, otip,... seveda z besedami.

Govorite o tem, kje so predmeti, poudarjajte predloge (predlogi so most med konkretnim in abstraktnim mišljenjem).

Opisujte zaporednost, korake, ki so potrebni, da se izvede neka aktivnost (»Zdaj bomo zgodbo narisali. Najprej bomo oblekli haljice. Potem bomo sedli za mizo. Razdelila bom liste. Nato boste izbrali barvo. Potem bo vsak narisal žogo.«).

Branje na glas je zelo pomembno. Ne sprašujte ali razume. Sprašujte: »Kaj se bo zgodilo? Kaj misliš, kdo bo prišel?...« Berite v nadaljevanjih. Sprašujte: »Kaj se je zgodilo zadnjič? Kaj misliš, kaj se bo zgodilo sedaj? Bo Pika Nogavička šla v šolo?...«

Nasveti za delo v razredu

- Vsak dan preverite, ali aparat deluje.
- V razredu čimbolj zmanjšajte vire dodatnega hrupa. Zelo je priporočljiva uporaba FM sistema.
- Otrokovo pozorno poslušanje pridobite po slušni poti! Ne trepljajte ga ali mu mahajte, da bi postal pozoren. Ko je otrok usmeril pozornost na vas, govorite tako, da vas lahko vidi v obraz. Otrok s polževim vsadkom ima težave, če mora poslušati in razumeti, ko ste obrnjeni stran. Enako velja, če pišete s kredo po tabli in razlagate.
- Zapisujte ključne besede, datume in navodila za domače naloge na tablo.

- Ob verbalni razlagi uporabljajte še vizualne demonstracije in zapise ključnih besed, miselne vzorce.
- Ponavljajte odgovore, ki jih na vaša vprašanja dajejo drugi učenci.
- Poudarite določene glasove, da bo učenec pozoren nanje – nehotena korekcija.
- Ponovite tisti del učenčevih trditev, ki jih razumete.
- Učenec naj izbira med omejenim številom izbir.
- Ponovi naj tisto besedo ali frazo, ki je ni razumel.
- Učenec naj besedo, ki je niste razumeli, ponovi, pove drugače ali zapiše.
- Pri novi snovi poudarite nove besede.
- Preverite otrokovo razumevanje snovi in navodil.
- Stare besede naj zamenja z novimi – s tem razširjate njegov besedni zaklad in uporabo besed v različnih kontekstih.
- Ponovite ali poenostavite informacijo.
- Otroci z okvaro sluha slabše ali sploh ne slišijo končnic in drugih morfoloških znakov. To se kaže v slabih slovničnih strukturah in zamenjavi glasov, kar lahko privede do tega, da se lahko zmedeta tako učitelj kot učenec. Med narekom uporabite znane besede.
- Kadar berete, imejte knjigo na mizi. Dober očesni kontakt je pomemben za vse otroke.
- Otrok naj ima možnost, da spremeni svoj položaj v razredu, kadar ne more dovolj dobro sprejemati govora.
- S sošolci se pogovarjajte o PV ali SA.
- Če je potrebno, naj ima otrok pomočnika v razredu – sošolca, ki mu pomaga, kadar je preslišal navodila, preverja njihovo razumevanje, ga vodi v diskusijah, poskrbi za zapiske itd.

SPODBUJANJE MEDHEMISFERNEGA SODELOVANJA S POMOČJO RITMIKE

Sergeja Grógl, Center za sluh in govor Maribor

Posebno aktiviranje obeh možganskih hemisfer poteka pri ritmiki s pomočjo posebej sestavljenih iger.

V nasprotju z metodami, kot sta na primer psihomotorika ali motopedagogika, kjer je poudarek predvsem na motoriki, igra ob vizualni in tipno-kinestetični zaznavi slušna zaznava zelo veliko vlogo. Z uporabo glasbe, pesmi, plesa, rim (govor je skozi govorno melodijo, govorni ritem, višino glasu, govorno artikulacijo, nič drugega kot glasba), avditivno zaznavnih iger, načinov gibanja in zvočnih iger, nastane »koktail« za učinkovito senzorno spodbudo.

Praktični, ritmično-glasbeni primeri za spodbujanje celostnega zaznavanja

Rima »Mala miška«: 2-6 let

Praktični primeri nam ponujajo celostno, metodično raznolikost ritmično-glasbene uporabe iger.

1 Uporaba rime (groba motorika) kot gibalna igra

Otroci sedijo v krogu (mišja hiška). Izgovarjajo rime in hkrati govor spremljajo z gibanjem:

Tipi tapi mala miška,
nima sira več v hiški.
Stečemo iz »mišje hiške«.

Iz svoje hiške je zbežala, da bi hrano poiskala.



V govornem tempu tekamo po prostoru

Teka sem in teka tja, kje bo hrano zdaj našla?

Iščemo, si ogledujemo in ovohavamo po prostoru.

Z malim noskom povohlja, košček sira je našla.
Njam njam njami njam,
njami njam njami njam.

Ovohamo namišljen košček sira, primemo in držimo ga v rokah ter glodamo sirček.

Utrujena in sita miš se na noge skobaca in počasi kar se da, v svojo hiško odcaplja.
Potapljam se po trebuščku, počasi vstanemo in se v govornem ritmu odpravimo na svoje mesto v krogu.

Vzporedni proces v obeh možganskih hemisferah

Leva hemisfera

Govor,

Zavestno gibanje (glodanje),

govorni spomin,

Desna hemisfera

Govorni ritem in melodijo

Naučeno, automatizirano gibanje (tek),

neverbalni spomin (gibanje po prostoru), prostorske zaznave, orientacija, čustvovanje.

2 Uporaba rime kot prstne igre (fina motorika)

Otroci sedijo v krogu. Izgovarjajo rime in hkrati govor spremljajo z gibi:

Tipi tapi mala miška,
nima sira več v hiški.
Z levo roko naredimo »streho mišje hiške«. Kazalec in sredinec »miš«, sta v hiški.

Iz svoje hiške je zbežala da bi hrano poiskala.
Miška steče iz hiške s hitrimi gibi prstov in zbeži po levi roki navzgor.

Teka sem in teka tja, kje bo hrano zdaj našla?

Prstki »tekajo« po telesu naokoli in brskajo za hrano.

Z malim noskom povohlja, košček sira je našla.
Njam njam njami njam,
njami njam njami njam.
Na levi rami kazalec in sredinec premikamo s hitrimi gibi, kot bi jedli sir. Pri tem se oglašamo z njam njam njami njam...

Utrujena in sita miš se na noge skobaca in počasi kar se da, v svojo hiško odcaplja.
S počasnimi gibi prstov se »miška« vrne nazaj v »mišjo hiško«.

Enako naredimo tudi z desno roko!!!

Vzporedni proces v obeh možganskih hemisferah

Leva hemisfera

Govor,

verbalni spomin (rime),

zavestno gibanje (glodanje).

Desna hemisfera

Govorni ritem in melodijo

neverbalni spomin (gibanje prstov, dlani in roke)

naučeno, avtomatizirano gibanje (gibanje prstov), tipna zaznava in zaznava poti dotika, emocije.

Pri ritmično-glasbeni vzgoji prejme otrok pomembno smiselno spodbudo in se lahko v občutkih ponujenega v svojem lastnem tempu in svojim zmognostim ustrezno razvija. Pri ritmiki bomo ta celostni delovni način s pomočjo tematskega okvirja (zgodbe, letni časi, živali...) še nadgradili, otroci pa bodo z veseljem in zadovoljstvom aktivni in ustvar-

jalni.

Otroška koncentracija ne more biti vodena s procesom, kjer so izključena čustva. Če se otroci zabavajo, se namreč ob tem samodejno koncentrirajo. Ritmično-glasbene dejavnosti ne doživljajo kot niz zaporednih navodil ampak kot pestro, radosti polno igralno uro.

Da dosežemo to kreativno in

sproščeno igralno vzdušje, moramo upoštevati naslednje pomembne točke:

Pri uri ritmike otroci ne smejo naleteti na nalogo, ki bo naučena s pomočjo nekega določenega vzorca, ampak bodo otroci z igro in zabavo na ravni svojih konkretnih razvojnih stopenj našli svoje sposobnosti.

Pomembno je tudi to, da pustimo otrokom čas pri izvedbi neke naloge. Brez časovnih omejitev, vendar kot skupina združeni v nekem časovnem okvirju, otroci svojo kreativnost še poglobljajo v igri.

Eksperimentiranje in inprovizacija se zgodita sami od sebe.

Mlajši je otrok, tem več se bo naučil preko imitacije. Če otrok ne želi sam sodelovati, ga k temu ne bomo silili.

MOJCA ODGOVARJA...

Mojca Mihelič

Končno je napočil čas, da zopet pišem za Vas!

Danes bom pisala o občutku, kako je biti tam, kjer so okoli tebe neznanci – v šoli, na prvi šolski dan. Kako je, če si malo drugačen od vseh vrstnikov?! Resnično je poseben občutek, kadar se »zdrznejo«, ko nekaj poveš, ko takoj ugotovijo, da ne govorim čisto normalno. Ponavadi pravijo, da se sliši nekam težko oziroma malo počasi. Nekateri bi to težko sprejeli, a vam ni treba. Pomislite, kako bi bilo, če bi poznali samo kretnje. Veliko ljudi ne bi razumelo tega. Kako bi šele bilo pri nakupovanju, npr. če bi želeli nekaj, česar ne bi našli. Vas bi prodajalka razumela preko kretnje? Dobro premislite, ali ni čudovito: četudi bolj počasi in drugače poveste, kaj želite, ampak prodajalka vas bo razu-

mela! Meni je to res super občutek.

No, preidimo k bistvu o prvem šolskem dnevu. Tam imate lepo priložnost, da spoznate nove prijatelje, sošolce in sošolke, pa seveda tudi učitelje in profesorje. Prijatelje, ki vas bodo sprejeli takšne, kot ste. Res je, da obstajajo ljudje, ki vas ne bodo sprejeli. A iz lastnih izkušenj vam povem, da bodo to obžalovali. Skratka, na prvem šolskem dnevu smo vsi nervozni. Je pa to priložnost za sklepanje novih prijateljstev. Profesorji vas bodo občudovali, ko bodo videli, da se zares trudite. Pa še nečesa ne pozabite: mi delamo več kot vrstniki, a se splača!

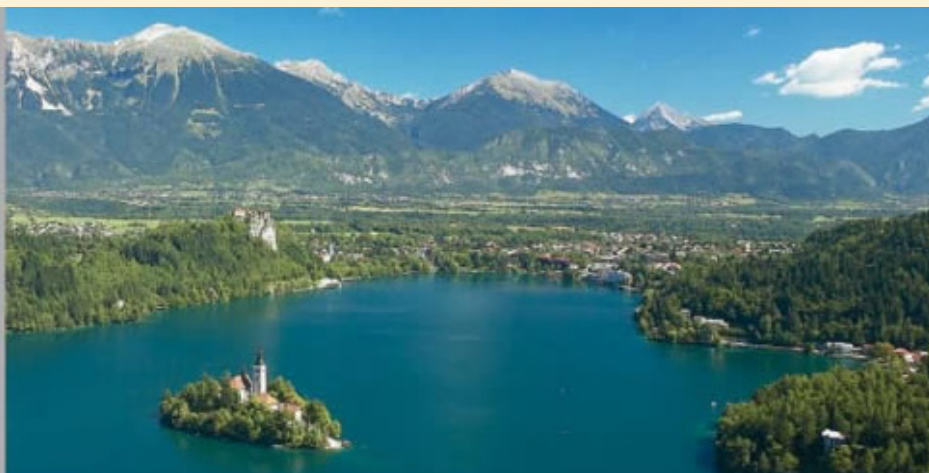
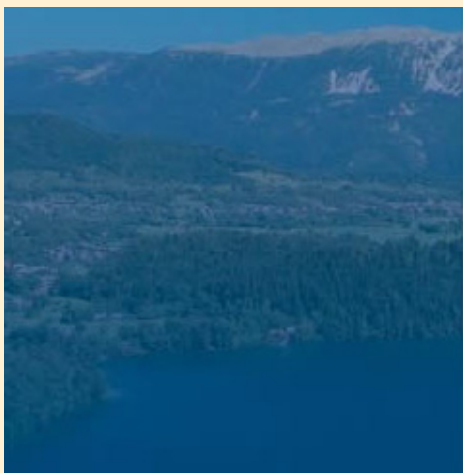
Mimogrede, vsi bomo zmogli in smo sposobni narediti redno šolo ter najti nove prijatelje.



Vaša vprašanja za mojo rubriko pošljite na naslov: Center za sluh in govor, Vinarska ul 6, 2000 Maribor s pripisom »za časopis Objem zvoka«

11th DANUBE SYMPOSIUM 2006

Nada Hernja, Center za sluh in govor Maribor



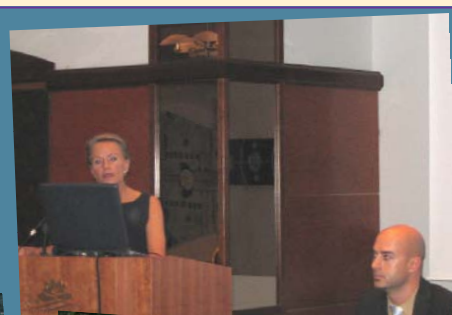
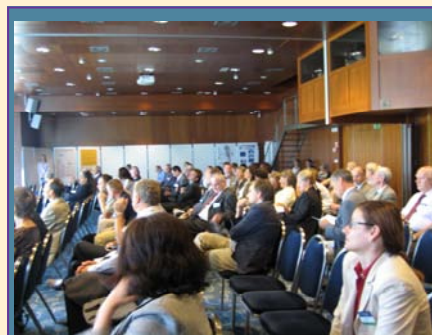
Na Bledu se je od 27. - 30. septembra odvijal mednarodni ORL kongres - Donava 2006. Med drugimi strokovnimi temami so strokovnjaki izmenjali izkušnje s področja neonatalnega screeninga sluha, polževih vsadkov in njihovih



vih komplikacij. Poleg domačih strokovnjakov so na kongresu sodelovali predstavniki 25 držav.

Udeležili smo se ga tudi surdopedagogi iz treh slovenskih ustanov. Bili smo zadovoljni, da smo lahko tudi aktivno sodelovali.

Poleg izjemne organizacije kongresa nas je na Bledu gredo tudi prekrasno vreme.



NUCLEUS PROGRAMMING WORKSHOP

Praga 9.-12. oktober 2006

Milan Brumec, Center za sluh in govor Maribor

Na povabilo podjetja Cochlear sem se udeležil izobraževanja »Nucleus programming workshop« oz delavnice za nastavitve govornih procesorjem (fitting) in telemetrijsko merjenje impedance (Impedance Telemetry), prilagoditve (Compliance Telemetry) in odzivov slušnega živca (Neural Response Telemetry).

Na Centru za sluh in govor že od samega začetka kohlearne implantacije v Sloveniji dobro sodelujemo z podjetjem MED-EL iz Avstrije. Tako so se prve nastavitve govornega procesorja za deklico implantirano v Avstriji nadaljevale v Mariboru. Temu je sledilo izobraževanje in prejem potrebnih aparatov za nastavitve. Tako imamo danes v Mariboru vso potrebno opremo in znanje za nastavitve in diagnostiko govornih procesorjev in vsadkov podjetja MED-EL.

Vesel sem bil povabila podjetja Cochlear, da se v času med 9. in 12 oktobrom udeležim delavnice za nastavljanje in diagnostiko tudi njihovih sistemov polževega vsadka.

Delavnica je potekala v Pragi na Tehniški fakulteti za elektro inženirstvo - oddelku za elektronska vezja. Udeležilo se nas je pet slušateljev, in sicer iz Srbije, Hrvaške, Poljske, Ruske federacije in Slovenije.

Program je potekal štiri dni. Prvi dan po sprejemu članov tima, nam je Elizabeth Davies Neale pre-



davala o rehabilitaciji - Teorija za prakso. Nadaljevali smo z osnovnimi principi in značilnostmi izdelkov sistemov polževega vsadka, ki nam jih je podal Tomaš Tichy.

Naslednji dan nam je Martin Topol predstavil strojno in programsko opremo, ki je potrebna za nastavitve in diagnostiko. Pridobljeno znanje smo tudi praktično utrdili.

V sredo nam Stanislav Sedlak predaval teorijo odzivov slušnega živca ter metode meritev. Spoznali smo strojno opremo za diagnostiko in pripadajočo programsko opremo. Tudi na tem področ-



ju smo z vajami utrdili naše znanje.

Zadnji dan se nam je pridružil pacient - uporabnik polževega vsadka Nucleus CI 24 in procesorja Esprit 3G. Dopoldan smo tako imeli priložnost vso naučeno znanje praktično uporabiti. Izvajali smo realne nastavitve.

Popoldan pa se nam je pridružila pacientka - uporabnica enakega sistema polževega vsadka, vendar smo ji procesor zaradi metode meritev za nekaj časa zamenjali s procesorjem Sprint, s katerim je poleg novega procesorja Freedom edino možno izmeriti odzive slušnega živca (NRT). Vsi udeleženci smo imeli možnost praktično izvesti meritve.

Seminar je bil odlično organiziran in dobro izpeljan.

Vsak dan po zaključku programa smo imeli čas tudi za sprehode do starega dela mesta, do katerega smo imeli le okoli 30 minut hoje. Ob lepem vremenu smo udeleženci skupaj preživljali prosti čas.





Prvi vodotesni* govorni procesor na svetu

Nucleus®
freedom™ : ena celovita rešitev za boljši sluh



Vodotesni govorni procesor, ki je odporen na prekomerno potenje, vlago in kapljice vode, je le ena od inovacij, razvitih na podlagi novega, revolucionarnega sistema polževega vsadka, Nucleus® Freedom™.

Za dodatne informacije obiščite našo spletno stran www.cochlear.com ali pa se obrnite na podjetje SALUS, Ljubljana, d.d., ki je zastopnik družbe Cochlear v Sloveniji (tel.: 01/5899172, e-mail: cochlear@salus.si).

*Govorni procesor Nucleus Freedom je vodotesen do stopnje IP44 po mednarodnem standardu IEC60529. Procesorja ne smete potapljati v vodo. Nucleus je zaščiteno ime družbe Cochlear Limited. Cochlear, eliptični logo in Freedom so zaščitena imena družbe Cochlear Limited.

Hear now. And always

